

Irodalmi Szemle.

Újabb versek.

Irta *Szabolicska Mihály*. — Budapest. Singer és Wolfner kiadása. 1898. 8-r.
152 lap.

Ha jól sejtjük, Szabolicska Mihály aggodott, hogy a magyar közönség már nem érdeklődik az ő nótái iránt. S valljuk meg, volt is erre némi oka, látva, hogy ma mit olvasnak legszívesebben. De ezzel szemben éppen önmagából kellett volna kiindúlnia, saját költeményeit elfogulatlanul megvizsgálnia — és akkor bizonyára megtalálja az aggodását megszüntető okot. Éppen a Szabolicska verseinek nagy hatása és kedvelt volta mutatja, hogy napjaink realis sőt materiális irányú és tárgyú költői termékei azért terjednek el nálunk annyira, mert nem igen van más, — olvasni pedig akarunk, s azt veszszük, a mi van (azaz hogy azt se igen veszszük!). De hogy nem ezek a felettebb modern dolgok felelnek meg a mi közönségünk ízlésének és hogy nem ilyenek után vágyik, mutatja az öröm, melylyel az olyan egyéniségek költeményeit fogadja, a milyen éppen Szabolicska Mihály. A közönség nem a kifogástalan verslábakat és szépen csengő rimeket keresi, hanem a lélek melegét akarja érezni, a szív hangját óhajtja hallani. De vajmi ritkán hallja! Egyszer-egyszer szólal meg olyan igazi költő, kinél az érzés nem válik semmivé a verscsinálás közben, ellenben gyakran seregestől tolakodnak elének többé-kevésbé gyengén sikerült „költemények“, melyekben gondolat alig akad valaha, de annál több úgy nevezett ötlet, a mire ha versben nem volna, habozás nélkül azt mondanók, hogy csak rossz viccz! Pedig az ilyeneket megengedheti magának az, a kinél ilyen a kivétel, de efélékkel tölteni meg füzeteket, hogy a tartalmas verset kelljen ritkaságnak tartanunk — az a papír türelmével való visszaélés! A különösségekben és szeszélyekben tetszelegnek újabb és legújabb versíróink. Igaz, mindenkinek joga, hogy azt írja, a mit akar, — de óriási tévedés az a hit, hogy ki mit leirt, az azt kinyomatni is köteles. Szó sincs róla, nagyon kedves dolgok a nagy költők ifjúkori kísérletei és csakugyan szívesen is olvasnók majd annak idején ilyen czímen ezt a most megjelent sok vers-kötetet!

A versírók mai vásári zajában valóban értjük a költő Szabolcska tünődését (a kiadókhöz írt levélben), hogy vajjon ebből a világból való-e az ő világa, vajjon megértik-e még őt is?! Reméljük azonban, hogy meghallotta vagy megérezte azt az örömet, mely elfogta az ő költészetének nagyszámú barátait Királyhágón innen és túl, mikor olvashatták újra a nótáit. S megérthette ebből, hogy nem mindig azt hallgatják legszívesebben, a ki legjobban lármázik és hogy bizony értik még az ő nótáit, melyekben tudjuk, érezzük, ha nem mondja is, hogy „nincsen hazug szó“ (*Könyvemmel*) s a melyeket éppen azért szeretünk, mert „a szíve diktálta“!

Régen vágytunk reá, hogy kötetben együtt láthassuk a szép-irodalmi lapokban elszórtan megjelent és mindig igaz gyönyörűséggel olvasott újabb verseket. S mikor e könyvet kezünkhöz vettük, örömünk annál nagyobb volt, mert sokáig kellett várakoznunk. A Tisza partjáról, az alföldi nagy rónaságról Erdély bérczei közé, a bús fűzesek mellől a zúgó fenyőerdők aljába szakadt felfalusi pap ismét megfűrdette tollát „szeretetének napsugaras melegében“ s úgy eresztette útnak szerényen, csendesen költeményeinek az előzőkhöz nem méltatlan harmadik kötetét: az „*Újabb versek*“-et. Ezt sem nagyobb igényekkel, csupán hogy vele néhány érző szívet „felmelegítsen“.

A költő élete és költészete csak egymásból érthetők, mert egymással szorosan összefüggenek. Így Szabolcskánál is. Nála talán még inkább, mint másnál. Verseiben csaknem kivétel nélkül lelkének állapotát látjuk, melegen érző szívének most tépelődését, majd megnyugvását olvassuk és vele együtt érezzük. Nem fejteget mély eszméket, csak odaveti, nem bántják nagy szenvedélyek, mert bízó hite lecsendesíti. Szeretetből fakad minden dala. Ennek a nemes érzelemnek a dalnoka mindig; nem csak leírja, de úgy is érzi (*Dal a bölcseségről*), hogy

„Többet ér egy kis szeretet
Minden bölcseségnél“.

A kötet egyes darabjait nem igen lehet egymástól valami határvonallal elkülöníteni. Mindenikben önmagára tér vissza, egyik mint a másik mély és igaz érzésének kifejezője, hiszen e nélkül nem is tud dalolni, mert neki a dal nem mesterség, neki a dal szívverése (*Dalaimról*). Ezzel is menti magát sok hallgatásáért: nem tud énekelni szerelemtől, búbánatról, csak ha érzi! Valami sajátosságos, lemondó hangulat látszik e kötet első verseiből. Szeliden mondja el s csak sejteti életének nagy csalódását (*Válás után*), önmagát, az ő „bolond őszinteségét“ vádolva mindenért. Nagy egyedüllétében a természethez fordul, de ez is csak magára emlékezteti. Tavasszal örök szerelemtől dalolt, de azóta a virág lehullott s szegény szíve megtanulta, hogy a szerelem is csak rózsá, lehulló! (*Lemondás*). De nem tart soká lehangoltsága. Érzi, hogy valahol, bár nem tudja hol, vár még reá egy szelid leány s az vigasztalja, hogy a mint a virág helyett szebb terem a jövő tavaszra; majd az ő

nyiló szerelme, ez a piros virág is kivirul szívében, eltakarja a régi hullását s visszahozza a dala szólását! (*Lehullott a virág . . .*) Aggódik, de hite nem hagyja el; csakhamar megtalálja a leányt, a ki „*Drága kincse . . .*“ az édes anyjának, a kit akárkinek oda sem adnának. Megtalálja s már hiába van tél, hiába tavasz, odabent nyár van, sugaras, mert kis felesége ott ül az ölében s tegezni tanulja (*Itthon*). S ekkor visszatér a jó kedve, halljuk a kedves, kötekedő hangot is (*Pavaszra mentem . . .*), de azért alig dalól; babonássá lett a dal iránt, mert minden álma álomra vált! Minek is írjon feleségéről, hű szerelmeséről, hisz a dal elszáll onnan hazúl s ők ketten csak úgy szeretik egymást, ha nem tudják is a kritikusok! (*Feleségemmel*). Sajnos, csakugyan kevésszer szól hitveséről, egészen elfoglalja nagy boldogsága. Felesége bölcső-dalt dúdol s a világnak a legszebb hymnusza megakasztja a gondolkodásban (*Munka közben*). Nem tud azonban ellenállani dalos természetének, mikor fia születésekor boldogsága tetőpontjára emelkedik. Kéri a betlehemi fényes csillagot, hogy ha szokott még útra kelni, egy-egy éltet a jövőnek nehéz szenvedésre, szegénységre, tövisből font koszorúra eljegyezni, de egyúttal napsúgaras szeretetet, örökszent eseményekért égő lángokat oltani a szívbe, oh akkor — úgy mond —

„ . . . állj meg a mi
Házunk felett;
Jer, ragyogd be
Sugaraddal
Az én szegény gyermekemet!“

Máskor karácsonyestén újra gyermekké lett, s úgy vette a szíve az egész világot, mint egy családot, — ma a sok régi álom valóra váltan veszi körül, elérte a legszebb angyalt: feleségét s hallja most is a szózatot, hogy gyermeket küld Isten a világra, de e gyermek párnája most az ő házokban készül és áldva Istent úgy veszi e kis családot, mint egy világot! (*Karácsonyest*).

A családi boldogságnak, az első-született kényeztetésének végtelenül kedves képeit látjuk a kötet több darabjában (*Az én kis gazdámról, Feltékenység, A mi házunk* stb.), melynek olvasása után ott látjuk magunk előtt azt a boldog kis családot. Pedig nincs benne egy vonás mesterkéltségre sem, — csak érzés! —

Feleségén, fián kívül, kihez szól még „*Vajda János halálakor*“ is, nincsen előtte drágább, kedvesebb lény, mint az édes anyja. Akkor, nem is olyan régen, mikor a messze idegenben írott megkapó költeményeivel magát a magyar költészetnek lekötölte, honszerelmén kívül bizony-bizony a nagy, mérhetetlen fiúi szeretet volt a nem kisebb ok, hogy annak igaz hangjait hallva, Szabolcskát megszerette az egész magyar közönség! „*Édes anyák*“, *Egy névnap* cz. verseiben a régi húr a régi hangot adja s anyja halálakor érzi, mint borúl gyors napfogyatkozásba hite ragyogása! Nem volt öröm az öröme, ha édes anyja

részt nem vett benne s elmúlt a bánat, ha az anyai szemek elől jól eltitkolhatta (*Anyám halálára*). De édes anyja sirhalma mellől is felkiált: „*Jó az Isten . . .*“, böles az Isten, ki azért küldi el előre kedveseinket, hogy ha értünk is elérkezik a halál, ne rettegéssel, de vágyódva menjünk el vele! Ez az Istenben vetett hite, bizodalma, egyik fő jellemző vonása e kötetében is, a mint vallásos hangú, ünnepi költeményei is a legszebbek közé tartoznak.

A természet barátja, mintha azt tartaná Eötvössel, hogy közelebb áll Istenhez, a ki a természettel, mint a ki az emberekkel van gyakori érintkezésben. Alig veszi észre a világot, csak a szegény emberekről szól (*Luxus-vonaton*). Általában mintha nem is látná a hétköznapi dolgokat, valami magasabb, mondhatjuk magaszosabb gondolat állt előtte folytonosan. „*A levél*“-ben a legnemesebb emberi érzelem: a részvét nyilatkozik, ez „*A kis Demeter Rózsikáról*“ szóló dalban is, mely a maga egyszerűségében valósággal megráz bennünket, sőt oly mélységesen meghat, hogy hatásától alig tudunk szabadulni. A nagy beteg anyjának orvosságot vivő kis leány az útközben keletkezett viharban elpusztult. Most a költőnek kell hirdetni felette, hogy az Úr jó, böles, irgalmas véghetetlen. . . . S a pap Istenhez fohászodik:

„Én Istenem, óh feddj meg engem,
Hadd, tudjak hinni rendületlen!
Nehogy majd én is pogány zokogással,
Oda boruljak vétkes gyászszal
A kis Demeter Rózsira!“

Igazán gyönyörű ez is a többi között!

Nem végezhetjük ezt a kis ismertetést a nélkül, hogy ne szóljunk egy-két szót azokról a verseiről, melyekben szülőföldjéről és új lakóhelyéről emlékezik. Olvasva, hogy mily gondolatai voltak „*A borszéki útra*“, felébred bennünk az alföldi ember s szinte féltékenykedünk, hogy e hegyek és völgyek gyönyörű vidéke annyira beveszi magát a szíve közepébe, hogy a kavicsos Marost majd csakugyan a Tiszának nézi és végkép hűtelen lesz pusztaságához! S mikor azt mondja „*Válaszúl egy elhívó levélre*“, hogy nem esküdött ugyan meg ezzel a vidékkel, de így tél idején, mikor sem egy lomb, sem egy virág nincsen, még sem mehet innen: félünk, hogy ez csak ürügy, hogy már elfeledte az „első szeretőjét“. De a „*Hegyek közt*“ mégis csak kiesordúl a könyje, mikor eszébe jut szülőtte vidéke és Erdély meg az Alföld vetélkedése mégis ennek diadalává válik, mikor fiának a szép Tisza táját, tündér délibábok mulató tanyáját, hetedhét országnak legszebb vidékét hagyja „*Végrendelet*“-ében apai édes örökségül. . . : A mit gyönyörűen mond „*Erdélyről az alföldieknek*“, arra az erdélyi lakos bólint a fejével s az alföldi csak azt sajnálja, hogy azzal is jobban adósa Erdélynek, hogy Szaboleska itt lakik!

Ime, ilyenféle gondolatok, érzések teszik a Szabolcska újabb verseit a régiék mellé, őt magát a legtisztább lelkű, legnemesebb érzésű költők közé. Azért mondjuk, hogy ilyenfélék, mert érezzük, mint válik semmivé Szabolcskának egyszerűségében remek költészete e silány prózában, úgy hogy abból senki meg nem ismerheti! De hát nem is ismertetésből kell az „*Újabb versek*“-et megismerni! Nem szokásból ajánljuk a Szabolcska verseit az olvasók figyelmébe, hanem mert erős az a hitünk, hogy a kiben van érzék a mesterkéletlen, de annál igazabb, őszintébb érzések iránt, a ki nemesen érezni tud: annak a Szabolcska költeményeit szeretnie kell! S a míg költőnk nem a búzán kap, hanem a búzavirágon (*Új esztendő*), a míg megmarad szíve emberének, addig nem is lesz hozzá hűtlen közönsége. Mert valóban azt szeretjük himni, hogy a Szabolcska Mihály költészete egy előre vetett sugár, a mely azt jelenti, hogy

„Jön egy szebb világ még
Erre a világra . . .”

Ifj. Imre Sándor.

Zrinyi Miklós levelei.

Zrinyi Miklós, a szigetvári hős életére vonatkozó levelek és okiratok. A m tud. akadémia tört. biz. megbízásából közrebocsátja *Barabás Samu*. Első kötet. Levelek 1535—1565.

A magyar történelmi emlékek ritka kötete jelent meg a magyar nemzeti politikára kedvezőbb és alkalmasabb időben, mint Barabás Samunak fennebbi gyűjteménye. A hatalmas német császár dicsőítő szavai föltétlenül igazolva vannak, kétségtelen hitelű okmányokkal és a horvát tulzók dicsekedő állítása, hogy a nagy Zrinyi horvát érzelmű és gondolkozású lett volna s a magyar érzelem csak máz lenne rajta, a nevetségességre van leszállítva.

A ki csak futólag is végig nézi e vaskos kötetet, meggyőződhetik Zrinyi Miklós föltétlen magyar érzelmeiről. Legjobb barátja, kit, saját szavai szerint, mint atyját tekint: a magyar főúr, Nádasdy Tamás, a későbbi nádor. Minden eszlekedete, minden áldozata Magyarországnak érdekeit védi.

Sokat kellett pedig akkor küzdeni. A nagy számú levelek kevés kivétellel mind ezekről beszélnek. A törökök becsapkodásai, a béke ellenére várak ostroma, vidékek elpusztítása napi renden vannak.

Ezek mellett a kincstártól alig kap valami segílyt; a kötelezett hadsereg fentartására megigért zsoldot évekig nem kapja, s néha éveken át saját erejéből védi azt a nagy vidéket, mely gondjaira van bízva.

Ezek mellett még személyes ellenségei is vannak. Igy Kaczianer, kit végre is megölet, de a király ezért még köszönetet mond neki; a zágrábi püspök; a királyi fővezérekkel is nem egyszer jó összeütkö-